

NYT LUKEMAAN!

Vinkkejä varhaiskasvatuksen
lukuhetkiin

Lukijaksi-projekti
Lempäälän kirjasto 2019

Pienten lasten lukivalmiuksia voidaan tukea varhaiskasvatuksessa samoilla keinoilla kuin kotonakin. Yhdessä lukeminen, kirjastossa käyminen ja kirjojen säilyttäminen lasten saatavilla vaikuttavat tutkitusti lukuinnon ja -taidon kehittymiseen.

Ääneen lukemisesta ja perinteisistä satuhetkistä kannattaa pitää edelleen kiinni. Lukemista voidaan tuoda varhaiskasvatuksen arkeen muillakin tavoin. Lukea voidaan vaikka pienryhmissä keskustellen, pottahtamalla tai lasten rakentamassa majassa.

Juuri vuorovaikutteinen, eläytyvä ja innostava lukeminen edistää lasten pysyvää kiinnostusta kirjoihin ja lukemiseen. Keskusteleva lukeminen tukee myös lasten lukivalmiuksien kehittymistä sekä kuullun ja luetun ymmärtämistä.

Sopivia kirjoja valitessa niiden rajaaminen ikäluokan mukaan voi olla haastavaa. Saman ikäiset lapset voivat olla lukijoina ja kuuntelijoina hyvin eri tasolla. Kirjojen valitsemisessa voidaan hyvin lähteä lapsiryhmän omista kiinnostuksen kohteista. Nyrkkisääntö on, että kannattaa valita kuvakirjoja, joissa on vain vähän tekstiä suhteessa kuvitukseen.

Lukijan kannattaa aina tutustua luettavaan kirjaan ennalta - näin kirjan lukemisrytmistä saa paremmin kiinni eikä sisällöstä paljastu yllätyksiä. Oma innostus on lukemisessa kaikkein tärkeintä! Aikuinen voi kertoa myös omasta lukuharrastuksestaan tai vaikka lapsuuden lempikirjoistaan lapsille.

Lastenkirjojen avulla voidaan käsitellä monenlaisia aiheita: koti-ikävä, tutista luopumista, ystävyyttä, kierrätystä.. Kirjavinkkejä saa omasta kirjastosta. Lasten kiinnostuksen vaalimiseksi kannattaa silti huolehtia siitä, että lukuhetket ovat ensisijaisesti mukavia ja leikillisiä.

Kirjojen itsenäistä käsittelyä on hyvä alkaa harjoitella pienestä pitäen. Pahvi- ja kangaskirjat kestävät pienissä käsissä kaikista parhaiten, mutta päiväkodissa tulisi olla myös kuvakirjoja lasten ulottuvilla.

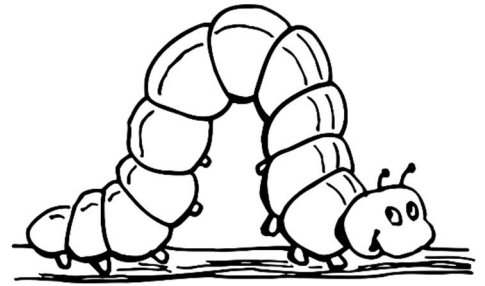
Nykyään lastenkirjoja on hyvin saatavilla sähköisessäkin muodossa: ääni- ja e-kirjoina. Luetun ja kuullun ymmärtämisen pohja muodostuu kuitenkin kuvakirjojen yhteisessä lukemisessa. Äänikirjat ja kuunnelmat täydentävät lukuharrastusta, mutta perinteinen kuvakirja on paras - päiväkodissakin!

Lapset voi osallistaa lukemiseen varhaiskasvatuksessa monin tavoin - katso esimerkit seuraavalta sivulta!

Kirja- ja tehtävävinkit

Pikku toukka paksulaiset (0-3 v.)

- Luetaan Eric Carlen kuvakirja Pikku toukka paksulainen (1969).
- Toisella lukukerralla pysähdytään eri aukeamille ja leikitään kirjan vaiheiden mukana erilaisia ääniä ja liikkeitä keksien: Miten toukka liikkuu? Entä miten se syö hedelmää? Tai kakkua? Millainen on paksu toukka? Miten toukka koteloituu? Kuinka lentää perhonen? Pienimpiä osallistujia voi lennättää perhosina tai heille voi näyttää mallia.
- Jos lapset jaksavat, kirja voidaan lukea vielä kokonaan eläytyen toukan vaiheisiin äänien ja liikkeiden avulla.

Toivekirjat (3-6 v.)

- Jokaiselta (pien)ryhmän lapselta kysytään yksitellen toivetta siitä, mitä aihetta käsittelevän kirjan lapsi haluaisi satuhetkellä kuulla.
- Sopivat kirjat etsitään päiväkodin kirjoista tai kirjaston lastenosastolta - apua saa omasta kirjastosta.
- Toivekirjat luetaan vuorotellen varhaiskasvatuksen satuhetkillä ja varmistetaan, että myös toivomuksen esittänyt lapsi on paikalla oman kirjansa päivänä.
- Kirjojen loputtua voidaan kysyä lapsilta uudet toiveet ja lainata uudet kirjat. Jos tässä vaiheessa toivotaan aiemmin luettua kirjaa tai aihetta uudelleen, saman kirjan toistaminen on ehdottomasti sallittua.

Salainen äänestys (4+ v.)*

- Valitaan luettavaksi erityisen jännittävä kirja. Lukiessa keskeytetään lukeminen juuri ennen tarinan seuraavaa käännettä ja kysytään lapsiryhmältä ehdotuksia siitä, miten tarina voisi jatkua.
- Ehdotuksista valitaan muutama vaihtoehto, joiden pohjalta järjestetään salainen äänestys. Salaisessa äänestyksessä kaikkien tulee peittää silmänsä ja nostaa käsi ylös sen vaihtoehdon kohdalla, joka vastaa omaa arvausta. Äänestyksen tulos jää salaisuudeksi.
- Esim. Jukka Laajarinteen kuvakirjassa Multakutri ja suon salaisuus (2017) salainen äänestys voidaan pitää takaa-ajokohtauksen jälkeen. Mitä Multakutri tekee seuraavaksi?
- Salaisen äänestyksen kysymys ei testaa kuullun tai luetun ymmärtämistä vaan kutsuu tarinan maailmaan. Siksi oikeita tai vääriä vastauksia ei ole.

* Kiitokset Hangon kaupunginkirjaston Agneta Möller-Salmelalle salaisen äänestyksen ideasta.

Muita kirjavinkkejä alle kouluikäisille

- Tove Jansson: Vaarallinen matka (1977)
- Tony Ross: Tahdon hampaani (2002)
- Werner Holzwarth: Pikkumyyrä, joka tahtoi tietää, kuka kehtasi kakkia kikkaran suoraan hänen päähänsä (2005)
- Lauren Child: Miten satujen susista selvitään (2006)
- Jon Klassen: Haluan hattuni takaisin (2013)
- Tom Fletcher: Tässä kirjassa asuu hirviö! (2017)
- Pasi Pitkänen: Hirviöturnajaiset (2019)
- Anneli Kanto: Viisi villiä Virtasta -sarja
- Juhani Känkänen: Apo Apponen -sarja
- Hannele Lampela: Prinsessa Pikkiriikki -sarja

Lisää vinkkejä

- Lastenkirjojen arvosteluja:
<https://lastenkirjahylly.blogspot.com/>
- Helmet-kirjastojen kielitietoinen kirjalista:
https://www.helmet.fi/fi-FI/Lapset/Kirjavinkit/Kielitietoinen_varhaiskasvatus
- Helmetin muut kirjavinkit:
<https://www.helmet.fi/fi-FI/Lapset/Kirjavinkit>
- Uusien lasten- ja nuortenkirjojen esittelyitä: <https://lukemo.fi/>
- Kirjavinkkejä: <https://www.kirjavinkit.fi/>

Luettavaa ja kuunneltavaa

- Ellibs - kirjaston e-kirjakokoelma:
<https://www.ellibslibrary.com/>
- Celia - saavutettavan kirjallisuuden palvelu:
<https://www.celia.fi/>
- Ylen radio-ohjelmat lapsille (mm. lastenkuunnelmia ja satuja):
<https://areena.yle.fi/radio/ohjelmat/lapset>
- Satunetti - sadunkerronnan SM-kilpailujen satoa: <http://www.satunetti.fi/>
- Päivi Tuulikki Koskelan satuja & niihin liittyviä tehtäviä:
<https://www.satupalvelu.fi/>

